

Ι.Κ. Μαζαράκης-Αινιάν

Η έξοδος του Άγρα στη Μακεδονία

Ο "Άγρας", ο ανθυπολοχαγός Τέλλος Αγαπηνός, υπηρετούσε στα σύνορα ύστερα από επίμονες αιτήσεις του στον τότε Βασιλιά Κωνσταντίνο, στο μεθοριακό 2ο Σύνταγμα Ευζώνων, για τέσσερα συνεχή χρόνια (Φεβρ. 1902 - Αυγ. 1906).

Εκεί παρακολουθούσε καθημερινά την είσοδο των κυνηγημένων αδελφών της Μακεδονίας. Ερωτούσε και μάθαινε με κάθε λεπτομέρεια τα δεινά που υπέφεραν από τους Τούρκους και τους Βουλγάρους και προετοιμαζόταν ψυχικά για τον αυριανό απελευθερωτικό αγώνα.

Η ήττα του 1897 είχε κοστίσει σε όλους, ιδιαίτερα στους νέους αξιωματικούς, αλλά συγχρόνως είχε γίνει και η αφορμή για ανασύνταξη. Η αναδιοργάνωση του στρατού και η προπαρασκευή είχε αρχίσει και το 1904 πραγματοποιήθηκαν τα μεγάλα γυμνάσια, στα οποία έλαβε μέρος και ο Τέλλος.

Γυρνώντας στη φρουρά των συνόρων, μετά το πέρας των ασκήσεων, ο Άγρας ονειρευόταν την απελευθέρωση των αλύτρωτων διαμερισμάτων του Ελληνισμού. Απέναντι βρισκόταν η Μακεδονία. Συλλέγει πληροφορίες, μελετάει τους χάρτες και μαθαίνει λεπτομέρειες για την κατάσταση και τους κατοίκους της. Ακόμα αρχίζει μαθήματα βουλγαρικής, ενώ ήδη γνώριζε αρκετά τουρκικά.

Από τη θέση του παρακολουθεί το πέρασμα των ανταρτικών σωμάτων που

Ανθυπολοχαγός Τέλλος Αγαπηνός (Άγρας)

εξέρχονται στη Μακεδονία και ηλεκτρίζεται. Οραματίζεται να γίνει και αυτός αρχηγός ανταρτικού σώματος. Γράφει, αγωνίζεται, παρακαλεί, αλλά η νεαρή ηλικία του δεν συνηγορεί. Το Κέντρο τον αποτρέπει, τον θεωρεί χωρίς πείρα για να επωμιστεί ένα τόσο βαρύ έργο. Αλλά εκείνος επιμένει και δεν απελπίζεται.

Τελικά, παρουσιάζεται η ευκαιρία. Ο φίλος του ανθυπολοχαγός Ν. Ρόκκας, που είχε βγει με σώμα στο διαμέρισμα Ναούσης - Βοδενών, ως καπετάν Κολιός, ζητάει αντικατάσταση και προτείνει μάλιστα στο Γενικό Προξενείο Θεσσαλονίκης τον Τέλλο Αγαπηνό.

Κων/νος Μαζαράκης (Καπετάν Ακρίτας)

Οι συνεννοήσεις γίνονται ανάμεσα στον Αθ. Εξαδάκτυλο που υπηρετεί στο Γενικό Προξενείο Θεσσαλονίκης (Κέντρο Β) και τον Κ. Μαζαράκη στην Αθήνα (Κέντρο Α) που ετοιμάζουν και τις σχετικές οδηγίες για τον Άγρα.

Ο αγώνας για τη Μακεδονία ήταν αγώνας πειθούς και μεταστροφής συνειδήσεων. Ο καλός αγωνιστής ήταν συγχρόνως και φωτισμένος εθνικός απόστολος. Αυτή ήταν η αντίληψη του Κέντρου και του Γενικού Προξενείου Θεσσαλονίκης και έπρεπε να ειδοποιηθεί ο νέος αρχηγός πριν αναλάβει. (Αντίθετη ήταν η αντίληψη που επικρατούσε στη Δυτική Μακεδονία - άποψη Καλαποθάκη και Κομιτάτο, που αρκετή ζημιά έκανε στον αγώνα).

Τον Ιούνιο 1906 ο Άγρας κατέβηκε στην Αθήνα. Δεν κρύβει τον μεγάλο του ενθουσιασμό. Με τα υψηλά του ιδανικά και το φλογερό του πατριωτισμό κέρδισε την αγάπη του Ακρίτα ο οποίος όμως φοβάται την απειρία του παλληκαριού.

Η συγκρότηση του σώματος έγινε από τον ίδιο τον Άγρα, με τη βοήθεια και τις υποδείξεις του Κ. Μαζαράκη στην περιοχή του οποίου θα μετέβαινε (Έδεσσα - Νάουσα - Βέροια - όπου είχε δράσει ως καπετάν Ακρίτας).

Πηγαινοέρχεται στον Τύρναβο και στρατολογεί για το σώμα του, άνδρες που ήταν όλοι εθελοντές από το Τάγμα του (6ο Ευζων.). Επικεφαλής ο λοχίας Γ. Τηλιγκάδης, από τον Προύσο της Ευρυτανίας και 12 εύζωνοι, κληρωτοί από την ορεινή περιφέρεια του Καρπενησίου. Δύο εντόπιοι θα συμπληρώσουν την ομάδα, ο Χρ. Κάρτας από την Έδεσσα και ο Αθ. Χότζας από το Βλάντοβο, που είχαν υπηρετήσει με τον Ακρίτα και θα χρησιμεύσουν ως οδηγοί. Την τελευταία στιγμή προστεθήκαν και 3 ακόμα αυτόκλητοι εθελοντές από την Παρνασίδα.

Αρχική πρόβλεψη ήταν το σώμα του Άγρα να ταχθεί υπό τον Ρόκκα, στη Νάουσα, τον οποίο και θα αντικαθιστούσε. Έπρεπε πρώτα να συνηθίσει το έδαφος της περιοχής όπου θα δρούσε, να κατατοπιστεί και να προσανατολιστεί ώστε να μπορεί να κινείται και να κρύπτεται. Ακόμα να γνωρίσει πρόσωπα και πράγματα και να υπεισέλθει στο πνεύμα του τρόπου δράσεως, όπως απαιτούσε το αληθινό συμφέρον του τόπου.

Μέσα Σεπτεμβρίου ο Άγρας έφθασε στον Τύρναβο και αφού συνεννοήθηκε με τον Τηλιγκάδη, ειδοποιήθηκαν οι εθελοντές εύζωνοι του Τάγματος να είναι έτοιμοι, και μετά το εσπερινό συσσίτιο, αφού εγκαταλείψουν όλα τα στρατιωτικά τους είδη, εκτός από τη στολή που φορούσαν, να συγκεντρωθούν σ' ένα σημείο 200 μ. έξω από τους στρατώνες.

Μόλις νύκτωσε, ο Τηλιγκάδης παρέλαβε τους άνδρες από το συμφωνημένο σημείο και πεζοί έφθασαν στο χωριό Παπά των Τεμπών, όπου διανυκτέρευσαν. Το μεσημέρι της επομένης ήρθαν εκεί με άμαξα από τη Λάρισα ο Άγρας, συνοδευόμενος από τον υπολοχαγό Πυροβολικού Κ. Μαζαράκη.

Όταν νύκτωσε και αφού δείπνησαν, οι άνδρες αναχώρησαν με δίτροχα άμαξια προς το Τσάγεζι Τεμπών, όπου έφθασαν τις νυκτερινές ώρες και διανυκτέρευσαν σε μια ερημική εγκαταλελειμμένη οικία. Εκεί έφθασαν και δύο τετράτροχα άμαξια με τα εφόδια.

Ξημερώματα ήρθε πάλι ο Άγρας με τον Κ. Μαζαράκη και αμέσως άρχισε η παραλαβή του υματισμού και της υπόδησης του αντάρτη. Μετά το μεσημέρι, μοιράστηκε η εξάρτηση και ο οπλισμός. Τέλος δόθηκε και τροφή εφεδρική δύο ημερών.

Το τμήμα έτοιμο πια μετακινήθηκε σε κάποιο ερημικό εκκλησάκι, κοντά στη θάλασσα. Εκεί δόθηκε ο Όρκος προς την Πατρίδα, στον Τίμιο Σταυρό και δηλώθηκε πίστη και αφοσίωση έως θανάτου στις διαταγές του Αρχηγού. Εκεί ο Ανθ/γός Τέλλος Αγαπηνός έλαβε και το χρίσμα του Αρχηγού από τον Κ. Μαζαράκη, ως “καπετάν Άγρας”.

Αμέσως μετά κατέβηκαν στη θάλασσα όπου τους περίμενε μία βάρκα με πανί και δύο ναυτικοί. Η πρώτη ομάδα (οι μισοί άνδρες) με τον Τηλιγκάδη επιβιβάστηκαν, ενώ οι υπόλοιποι με τον Άγρα, παρέμειναν για την επόμενη νύκτα.

Με κωπηλασία αρχικά σε θάλασσα ταραγμένη και με το πανί ύστερα, κατευθύνθηκαν στις εκβολές των ποταμών και νύκτα ακόμα έφθασαν σε μία ερημική ακτή της Κουλακιάς. Αφού φάνηκαν στην παραλία τα συμφωνημένα φωτεινά συνθήματα βγήκαν στη θέση Γιουβάρια, στις εκβολές του Λουδία, όπου τους υποδέχθηκαν οι “ψαράδες” (πράκτορες) του Κέντρου της Θεσσαλονίκης.

Η βάρκα έφθασε στα αβαθή και από εκεί δύο γεροί οδηγοί παρέλαβαν έναν έναν τους άνδρες στους ώμους τους και τους μετέφεραν στη στεριά.

Από την ακτή, το τμήμα με τον Τηλιγκάδη οδηγήθηκε νύκτα και με προφυλακτικά μέτρα στο εσωτερικό του Λουδία ποταμού, σε μία καλύβα ψαράδων, όπου περίμενε και τους υπόλοιπους με τον Αρχηγό, την επομένη.

Την άλλη μέρα όμως, οι οδηγοί επέστρεψαν μόνοι, λέγοντας ότι μάταια ανέμεναν έως αργά το πρωί, χωρίς να φανεί η βάρκα με τη δεύτερη ομάδα.

Τί είχε συμβεί; Η βάρκα με τον Άγρα είχε ανοιχτεί στο πέλαγος την προηγούμενη νύκτα από το Τσάγεζι, αλλά συνάντησε θαλασσοταραχή και αντιθέτους ανέμους. Οι βαρκάρηδες θέλησαν να επιστρέψουν και να επιχειρήσουν πάλι την επομένη, γιατί φοβόνταν ότι με την καθυστέρηση θα ξημέρωνε πριν φθάσουν στον προορισμό τους και θα διέτρεχαν άμεσο κίνδυνο να γίνουν αντιληπτοί από το τουρκικό περιπολικό που βρισκόταν στα μέρη εκείνα.

Ο Άγρας όμως στάθηκε ανένδοτος. Έτσι συνέχισαν και αναγκαστικά καθυστέρησαν σημαντικά, πλέοντας εν πλήρη ημέρα στα ανοικτά του κόλπου της Θεσσαλονίκης και εν όψει του τουρκικού περιπολικού. Τέλος το απόγευμα κατόρθωσαν να πλησιάσουν στην ακτή, να εισέλθουν στον ποταμό Λουδία και να φθάσουν έως τις καλύβες των ψαράδων.

Κατά την αναμονή της δεύτερης αποστολής με τον Άγρα στο Τσάγεζι, έφθασαν εκεί άλλοι τρεις εθελοντές από το Τάγμα, με τη στολή μάλιστα του ευζώνου, που μόλις πληροφορήθηκαν την αναχώρηση των συναδέλφων τους, έτρεξαν και αυτοί για να μην υστερήσουν. Ο Άγρας προσπάθησε να τους πείσει να επιστρέψουν στο Τάγμα, αλλά στάθηκε αδύνατον να τους μεταπείσει. Οι δύο από αυτούς σκοτώθηκαν στην πρώτη επιχείρηση της Κούγκας (Ευθ. Μασδάνης και ο Δημ. Κοντογιάννης, ετάφησαν στο Νησί της Βεροίας) και ο τρίτος που τραυματίστηκε, ο Ηλίας Κάντζος, στάλθηκε πίσω στην Αθήνα.

Το σώμα του Άγρα παρέμεινε στις καλύβες των ψαράδων 5-6 ημέρες, για να αποφύγει τα τουρκικά αποσπάσματα που εκείνες τις ημέρες κινούνταν στην περιοχή. Τέλος νύκτα οδηγήθηκε με προσοχή στον κάτω Βάλτο.

Από την κάτω Λίμνη ο Άγρας βάδισε προς την κυρίως λίμνη των Γενιτσών. Από τη σκάλα Κρυφή έφθασε με πλάβα στο Τσέκρι (7 Οκτ.) όπου παρέμεινε δύο ημέρες για να προσανατολιστεί και να συναντηθεί με τον καπετάν Κλάπα (Μακρόπουλο).

Εκεί ήρθε και τον παρέλαβε ο καπετάν Παναγιώτης (Παπατζανετέας) που τον οδήγησε με το σώμα του στην καλύβα Τερχοβίστα. Αφού παρέμεινε μαζί του λίγο καιρό για να τον κατατοπίσει, ο Παπατζανετέας σε άθλια κατάσταση από τους πυρετούς, ανεχώρησε για την Ελλάδα. Από το σώμα του παρέμειναν όμως ένας Κρητικός, ο Νικόλαος και ο Γεωργής από τη Στρώνιτσα, ο οποίος σημειωτέον δεν ήξερε λέξη ελληνικά, αλλά ήταν φανατικός εχθρός των Βουλγάρων.

Ο Άγρας άρχισε να μαθαίνει την δαιδαλώδη περιοχή της Λίμνης με τις πυκνές καλαμιές, το δίκτυο ανάμεσα στις καλύβες, τις σκάλες και τα γύρω χωριά. Γνώρισε τους πράκτορες, και τους οδηγούς αλλά και τις θέσεις και τις μεθόδους των Βουλγάρων και βιάζονταν να δράσει.

Ένα δεκαπενθήμερο αργότερα έφθασαν στη Λίμνη και οι αρχηγοί του Ανατολικού διαμερίσματος, ο Κάλας (Σάρρος) και ο Νικηφόρος (Δεμέστιχας). Ο Άγρας με τον καπετάν Παναγιώτη πήγαν από την Τερχοβίστα στο Σχοινά και από εκεί με πλάβες στο Τσέκρι για να τους συναντήσουν.

Επιστρέφοντας στα Δυτικά της Λίμνης, ο Άγρας πήρε μαζί του 11 άνδρες και από τη Γιάντσειστα και το Ζερβοχώρι κίνησε για τη Νάουσα να συναντηθεί με τον Ρόκια (καπετάν Κολιό).

Τα νέα σχέδια του Γενικού Προξενείου Θεσσαλονίκης όπως είχε αποφασισθεί ήταν να μεταφερθεί ο Αγώνας στο Βάλτο. Κέντρο και καταφύγιο του σώματος δεν θα ήταν πια η Νάουσα, αλλά η Λίμνη των Γενιτσών που θα γίνει ορμητήριο για τις επιχειρήσεις στα γύρω χωριά.

